

GRAVVÅRD FRÅN TIDIG MEDELTID

RUNSTENEN OCH TÄCKHÄLLEN i kyrkans vapenhus är en kopia av Holms mest kända fornlämning. Originalen är överlämnade till Statens Historiska Museum i Stockholm.

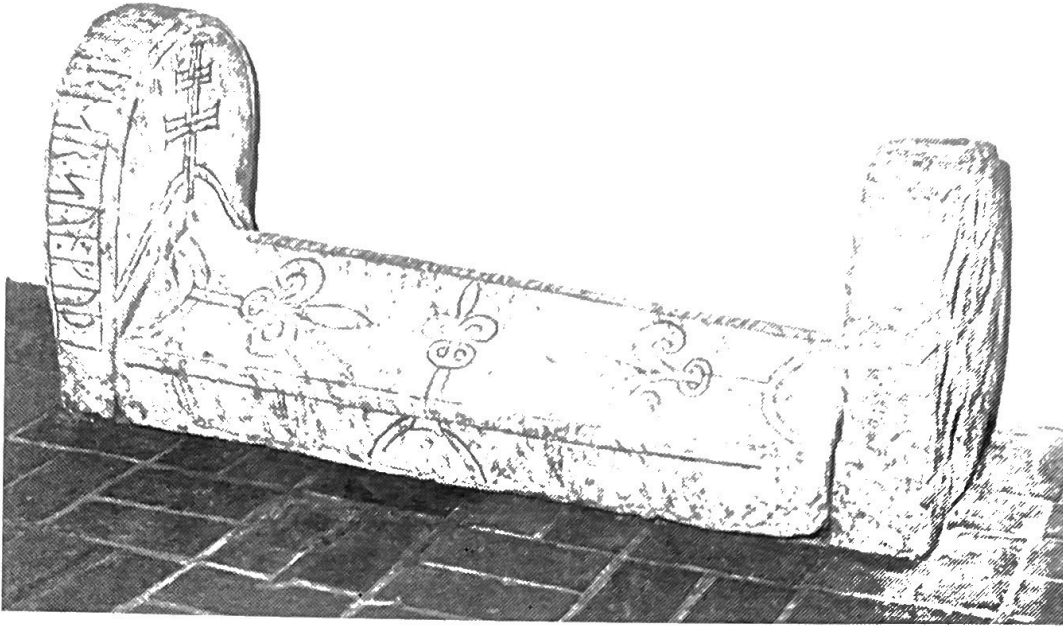
Under de senaste 300 åren har runstenen varit föremål för åtskilliga fornminnesforskares studium. Runstenens historia före 1600-talet är höljd i dunkel. Forskare daterar den till 1200-talet.

Den danske fornforskaren Ole Worm (f. 1588–d. 1654) behandlar stenen i sitt år 1643 tryckta arbete "Monumentorum danicorum libri sex". Han berättar att stenen skulle ha anträffats på ett ställe, där ruiner funnits efter ett åt S:t Nicolaus helgat kapell, och där man ännu kan utvisa S:t Nicolai källa, men att runstenen på hans tid fanns i en bondgård i Holm.

Karl XI:s förmyndarregering utfärdade 1666 ett påbud om inventering av rikets kulturminnen. Resultatet av detta blev "Ransakningar om Antiquiteterna 1667–1684". I denna skrift omtalas, att runstenen tidigare suttit i Holms kyrkomur och skulle i början av 1600-talet ha blivit borttagen därifrån av bonden "Knudh i Föregården", som tog hem stenen och murade in den i "Spysen". Men då detta blev känt fick han för sitt tilltag plikta till kronan. Men stenen har tydligen fått ligga kvar som "broosten" (= trappsten) på Furugården ända till 1714, då pastor O. Kilander fann den och förde den till kyrkan. Där hade den sedan sin plats tills den 1873 överlämnades till Statens Historiska Museum i Stockholm.

Täckhällen påträffades 1938 vid öppnandet av en igenmurad dörr i korets södra mur, där den hade använts som fyllnad, då dörröppningen igenmurades vid restaureringen 1874. Var den haft sin plats dessförinnan är inte känt.

Täckhällen, som är 115 cm lång, har sadelformigt överparti och är försedd med dekorativa ristningar, framför allt liljemotiv, som har sin motsvarighet på runstenens ena gavel. Dr Erik Sal-

Gravvård med runskrift. (Kopia.)

(Foto: Berndt Berndtsson)

vén skriver i "Vår bygd" 1939 bland annat, att han ganska snart fann att den såsom mittparti, s. k. täckhäll, ursprungligen hade tillhört en av tre stenar bestående gravvård från tidig medeltid. Man har antagit, att en sådan täckhäll funnits i Holm, emedan den bekanta runstenen utgör en av de två gavelstenarna till just en sådan gravvård.

Runstens inskrift är följande: *hiar: ligär: ennar: arnbiornar: sun: guth.* Det uttydes: "Här ligger Enar, Arnbjörns son. Gud"

Då runstenen utgjort ena gavelstenen till en gravvård, kan det mycket väl tänkas, att inskriften fortsätter på den andra, som man ännu inte har funnit.

HOLMS KYRKA

FÖRORD

KYRKOFULLMÄKTIGE I HOLMS församling beslöt 1973 att en skrift om Holms kyrka skulle utarbetas. Kyrkorådet utsåg en kommité på tre personer att förverkliga detta beslut. Personerna blev Astrid Bengtsén och Bengt Gustafsson från Holm samt kyrkokennaren C. M. Andersson från Halmstad.

Astrid Bengtsén har bedrivit långt gående forskning i olika arkiv och skrivit boken. C. M. Andersson har under arbetet med skriften givit många värdefulla råd och anvisningar, för vilket vi är mycket tacksamma. Bengt Gustafsson har haft hand om det administrativa arbetet samt informerat kyrkorådet om arbetets fortskridande.

Holm i oktober 1975.

HOLMS KYRKORÅD

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	5
I begynnelsen	7
Medeltidens kyrka	9
Kyrkans tillstånd och större reparationer under 1700-talet	12
Kyrkan under 1800-talet	17
Restaureringar under 1900-talet	21
Kyrkklockor	24
Från Holms kyrkbok 1687–1727	27
Inventarier	28
Gravvård från tidig medeltid	46
Kyrkogården	48
Stads-komministrar och Holms pastorer	50
Otryckta källor	54
Tryckta källor	55